

Araştırma Makalesi/Research Article
Balkanistik Dil ve Edebiyat Dergisi, 2020; 2(1): 99-112
Journal of Balkanistic Language and Literature, 2020; 2(1): 99-112

BALKAN ÇİÇEKLERİ ROMANININ YAPISI VE ANLAMI ÜZERİNE

İsmail Alperen BİÇER*

ÖZ: Balkanlarda Türk edebiyatı, Türklerin XIV. yüzyılda bu coğrafyaya adım atmalarıyla birlikte teşekkül etmiş; zaman içerisinde de hemen her türde eserler verilerek bir edebî gelenek oluşturulmuştur. Genelde Balkanlarda, özelde ise Bulgaristan'daki Türk edebiyatının önemli temsilcilerinden biri şair, yazar ve gazeteci kimliğiyle tanınan Mehmet Behçet Perim'dir. *Balkan Çiçekleri* ise şiir, hikâye, piyes, fıkra gibi pek çok türde eser veren yazarın 1938'de yayımlanan ilk romanıdır. Yapı ve izlek açısından ilk dönem Türk romanlarıyla benzerlik gösteren ve özellikle Namık Kemal'den izler taşıyan eserin teması aşktır. Ancak bu tema, vatan sevgisi ve millî bilinci güçlendirme düşüncesiyle yoğrularak işlenmiştir.

Biyografik yöntemle metin çözümleme yönteminin kullanıldığı bu çalışmada, yazarın biyografisi ana çizgileriyle sunulmuş; *Balkan Çiçekleri* adlı roman içerik özelliklerinin yanı sıra şahıs, zaman, mekân, dil ve üslup gibi yapı unsurları bakımından incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk edebiyatı, roman, Mehmet Behçet Perim, *Balkan Çiçekleri*.

* Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Türkçe Öğretimi, Uygulama ve Araştırma Merkezi, e-posta: iabicer@ogu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2207-1083

Geliş Tarihi (Received): 26.05.2020

Kabul Tarihi (Accepted): 22.06.2020

ABOUT THE FRAMEWORK OF THE NOVEL *BALKAN ÇİÇEKLERİ* AND ITS MEANING

ABSTRACT: Turkish literature in the Balkans was formed when the Turks stepped into this geography in the 14th century; a literary tradition was created by giving almost all kinds of works over time. One of the important representatives of Turkish literature in the Balkans, especially in Bulgaria, is Mehmet Behçet Perim, who is known for his identity as a poet, writer and journalist. *Balkan Çiçekleri* (*Balkan Flowers*) is the first novel of the author, published in 1938, who gave many kinds of works such as poetry, story, play, and column. The theme of the work, which has similarities with the first examples of the Turkish novel in terms of structure and theme, and especially carries traces from Namık Kemal, is love. However, this theme was handled with the idea of strengthening the love of homeland and national awareness.

In this study, text analysis method is used with biographical method, and the biography of the author is presented with its main lines. In addition to the content features of the novel named *Balkan Çiçekleri*, it has been also examined in terms of structure elements such as person, time, place, language and wording.

Keywords: Turkish literature, novel, Mehmet Behçet Perim, *Balkan Çiçekleri*.

Giriş

VII. asırdan itibaren yazıyla takip edilen Türk dili, tarihî süreç içinde geniş bir coğrafyaya yayılmış; bu yayılmayla birlikte Orta Asya ve Anadolu'da olduğu gibi Balkan coğrafyasında da güçlü ve köklü bir edebiyat teşekkül etmiştir. Balkanlarda Türk edebiyatının inkişafı XIV. asırda Türklerin bu bölgeye adım atmalarıyla olmuştur. Balkanlardaki Türk edebiyatı, ifade etmek gerekir ki “güdümlü” bir edebiyattır. Zira XIX. asırdan itibaren Osmanlı Devleti'nin bölgedeki hâkimiyeti zayıflamış, devam eden yıllarda ise Türklerin anadilleri yasaklanmış; isim değiştirmeye varan müdahalelerle Türkler, sürgüne ve göçe zorlanmışlardır. Ayrıca bu dönemde Türkçe eserler toplatılmış ve imha edilmiştir (Buttanrı, 2005: 43).

Tüm yaşananlara rağmen dillerini, kültürlerini ve edebî geleneklerini muhafaza eden Balkan Türkleri, şiir, hikâye, roman, piyes türlerinde eserler

vermişlerdir. Özellikle 1930'lu ve 1940'lu yıllarda Balkanlarda eser veren edebî şahsiyetlerin mesleki durumları öğretmenliktir. Bu yönleriyle onlar, yeni nesillerin “gelenekten kopmamaları” ve “millî varlıklarını korumaları” adına çocuk şiirleri kaleme almışlardır (Buttanrı, 2005: 44). Her ne kadar Balkanlarda süreli yayınların da etkisiyle gelişerek öne çıkan edebî tür şiir olsa da hikâye ve roman türlerinde eserler de kaleme alınmıştır. Bu eserlerin hemen hepsinde ele alınan başlıca konuları *vatan sevgisi, köklere ve geleneklere bağlılık, göç, sürgün* olarak ifade etmek mümkündür.

Şair, romancı ve fıkra yazarı olmasının yanı sıra gazeteci kimliğiyle tanınan Mehmet Behçet Perim, Balkanlardaki Türk edebiyatının önemli temsilcilerinden biridir. Kendisini “Bulgaristan’daki Türklerin davasına adanmış” (Vardar, 2017: 90) ve onları, kaleme aldığı eserler ve çıkardığı gazetelerle bir idealde birleştirmeyi gaye edinen yazar, yaklaşık yetmiş yıllık ömründe şiir, hikâye, roman, piyes, fıkra, hatıra türlerinde eserler vermiş çok yönlü bir edebî şahsiyettir. Biyografik yöntemle metin çözümleme yönteminin kullanıldığı bu çalışma, Balkan edebiyatı araştırmalarına katkı sunmanın yanı sıra Mehmet Behçet Perim’i biyografik açıdan ana çizgileriyle tanıtmayı ve yazarın *Balkan Çiçekleri* adlı romanını yapı ve içerik bakımından incelemeyi amaçlamaktadır.

1. Ölçsüz Yurtsever: Mehmet Behçet Perim¹

Mehmet Behçet Perim, 1896 yılında Selanik’e bağlı Nevrekop kasabasının Şatovça köyünde dünyaya gelir. O yıllarda Selanik’e bağlı olan kasaba, bugün Bulgaristan sınırları içinde; Yunanistan-Bulgaristan sınırının

¹ Hayatı ve eserlerine dair bilimsel anlamda ciddi çalışmalar olmayan Mehmet Behçet Perim ve eserleri hakkında 2015-2016 yıllarında Kırklareli Üniversitesinde Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü bünyesinde “Bir Bulgar Göçmeni Gazeteci, Yazar ve Şair Mehmet Behçet Perim’in Külliyyatının Oluşturulması” adıyla bir araştırma projesi yapılmıştır. Bu proje kapsamında yazar, biyografik açıdan ana çizgileriyle tanıtılmış; eserleri tespit edilmiş ve daha ziyade tanıtma niteliği taşıyan değerlendirmeler yapılmıştır. Yazarın hayatı hakkındaki bu kısım, söz konusu projenin verileriyle üretilen bir makaleden istifade edilerek kaleme alınmıştır.

20 km kuzeyindedir (Kiel, 2007: 54). Hayatının ilk yıllarına dair yeterli bilgi bulunmayan yazar, ortaöğrenimine Drama İdadisinde başlar; ancak bu dönemde patlak veren Balkan Savaşı yüzünden eğitimini tamamlayamadan İstanbul'a gider. İstanbul'da yaşanan "zorlu günlerin" ardından eğitimini tamamlamak arzusuyla Edirne'ye gelir ve Edirne Sultanisine kaydolur. Yazar, burada öğrenimine devam ederken I. Dünya Savaşı başlar. Bunun üzerine orduya katılmak için İstanbul'a gelir ve İhtiyât Zâbitleri talimgâhında görevlendirilir (Vardar, 2017: 91).

Savaşta daha etkin bir biçimde görev almak isteyen Mehmet Behçet, Genelkurmaya Çanakkale veya Kafkas cephelerinde görevlendirilmek istediğini bildiren dilekçeler yazar. Talebine karşılık verilen yazar, Kafkas Cephesi'ne sevk edilir ve burada "üç buçuk yıl bölük komutanı olarak görev yapar" (Vardar, 2017: 91). Kafkas Cephesi'ndeki görevinden bir yıl sonra İran'a gönderilen yazara iki görev verilir. Bunlardan ilki Teşkilât-ı Mahsusa üyeliği, diğeri ise Enver Paşa'nın talimatıyla Tebriz'de *Ahali*² adında bir gazete çıkarmaktır. İran'daki görevinin sona ermesiyle Edirne'ye dönen yazar, İran'da "üç nüsha" çıkardığı *Ahali* gazetesini yayımlamaya devam eder (Vardar, 2017: 91).

Yunan askerlerinin Trakya'yı işgali üzerine gazetecilik faaliyetlerine Anadolu'da devam etmek isteyen yazar, yolculuğu esnasında Uzunköprü tren istasyonunda Yunan askerlerinin saldırısıyla yaralanır; bir süre Kırklareli ili Kofçaz ilçesi Taştepe köyünde saklanır. Yaşadığı baskı ve uğradığı saldırı sonucunda Anadolu'ya geçmeyi başaramayan yazar, Bulgaristan'a geçer ve faaliyetlerine çıkardığı *Ahali*, *Koca Balkan* ve *Tuna Boyu* gazeteleriyle devam eder. Bulgar istihbarat birimleri tarafından oldukça sıkı bir biçimde takip edilen yazar, 1927'de "sahte bir pasaportla" Türkiye'ye

² *Ahali* gazetesinin sosyal, kültürel, siyasi bakımdan önemi hakkında daha geniş bilgi için bk. Doğruöz, V. Türkan, Işım, Burçin (2015), "Milli Mücadele Döneminde Bulgaristan'da Yayımlanan Ahali Gazetesi (1920-1922)" *Osmanlıdan Cumhuriyete Sosyo-Kültürel Siyasi Yansımalar*, İstanbul: Derin Yayınları, 487-511.

gelir; Edirne'ye yerleşir. Burada *Vakit* ve *Milliyet* gazetelerinin Trakya muhabirliklerini yapar. 1929'da işsiz kalan Mehmet Behçet, tekrar Bulgaristan'a döner. Burada uğradığı suikasttan kurtulur; bir kez daha Türkiye'ye gelir. Önce *Lüleburgaz Özdilek* gazetesinde, sonra ise Tekirdağ'da bir bankada çalışır (Vardar, 2017: 91).

1936 yılında Mehmet Behçet'in devletle olan münasebeti başlar; 1939-1942 yılları arasında Hatay-Antakya Emniyet Müdürlüğü Siyasi Şube Şefliği, 1942-1947 Süveydiye (Saman Dağı) Nahiye Müdürlüğü, 1947-1949 Harbiye Nahiye Müdürlüğü, 1949-1951 Bedivye Nahiye Müdürlüğü görevlerinde bulunur. Son görevi İzmir Savunma Müdürlüğü'nden emekli olan yazar, 22 Aralık 1965 tarihinde İzmir'de hayatını kaybeder (Vardar, 2017: 91-92).

Mehmet Behçet'in oğlu M. Ertuğrul Perim, "mücadeleye âşık" olan babasını düşünce dünyası ve kişilik özellikleri bakımından şu ifadelerle tanıtır: *Tükenmez bir enerji sahibi, ölçüsüz bir yurtsever, inkılaplara yürekte bağlı olan bir Atatürkçü ve örnek bir idareci* (Perim, 1966: 629-632). Gerçekten de hayatı mücadele etmekle geçen yazar, gücünü ve vaktini Türklük için sarf etmiş; bu ülkü uğrunda fikirleriyle ve kalemiyle etkin bir rol üstlenmiştir. *Göçmen Ahmet* (1939), *Adam Düştüğü Yerden Kalkar* (1935), *Eski Yapraklar* (1942), *Geçit Ver Kamçı* (1958), *Vatan Yollarında* (1923), *Sofya Hatıraları* (1949) adlı eserleri gibi *Balkan Çiçekleri* romanı da yazarın bu bilinçle kaleme aldığı bir edebî eserdir.

2. Maceralı Bir Aşkın Romanı: *Balkan Çiçekleri*

Mehmet Behçet Perim'in *Balkan Çiçekleri* adlı eseri 1938 yılında, İstanbul'da Akın Basımevi tarafından 13 cm x 19 cm kâğıt ölçülerinde "Maceralı Bir Aşkın Romanı" alt başlığıyla basılmış, 147 sayfadan müteşekkil bir romandır. Herhangi bir sunuş, ön söz, epigraf yahut içindekiler kısmı ihtiva etmeyen bu eser, Romen rakamlarıyla numaralandırılmış 17 bölümden oluşmaktadır. Kronolojik açıdan *Balkan Çiçekleri*, yazarın yayımlanan altıncı eseridir; ancak ilk roman denemesidir.

Balkan Çiçekleri'nin kaleme alındığı dönemin öne çıkan özelliği, toplumsal çatışmaları ve bu çatışmaların birey üzerindeki etkilerini ele alan hikâye ve romanların miktar bakımından fazla oluşudur. 1930'lu ve 1940'lı yıllarda kaleme alınan eserlerde birtakım siyasi ideolojiler öne çıkar; yazar fikirleriyle okuyucuyu bilinçlendirmek/yönlendirmek amacı taşır. Bu yönüyle eserlerde sanat/edebiyat, görüşleri ifade etmeye yarayan bir vasıta olarak görülür. *Balkan Çiçekleri* adlı romanda da tıpkı kaleme alındığı döneme ait diğer eserlerde olduğu gibi dil ve edebiyat, insanları bilinçlendirmek maksadıyla bir araç olarak kullanılmış; bilhassa genç nesillere vatan sevgisinin yanı sıra Türkçülük/milliyetçilik fikri sezdirilmeye çalışılmıştır.

2.1. Tema/Konu

Tüm dünya edebiyatlarında olduğu gibi Türk edebiyatında aşk, vazgeçilmez bir tema olarak sadece şiirde değil; hemen her edebî türde maddi ve manevi boyutlarıyla işlenmiştir. *Balkan Çiçekleri* romanının teması, alt başlığından da açık bir biçimde anlaşılacağı gibi aşktır. Romanda aşk, Demir ve Leyla isimli iki genç üzerinden konu edilir ve anlatılır.

2.2. Olay Örgüsü/Kurgu

Olay yahut vaka, anlatmaya bağlı edebî türlerin "asıl unsuru"dur (Aktaş, 1991: 47). Dış dünyayı ve gerçekliği model olarak kendi bütünlüğünü itibarî/kurmaca biçimde oluşturan edebî metinde vaka, "anlatı sisteminin ruhudur." Ayrıca anlatma esasına dayalı edebî metinlerde vaka olmazsa olmaz bir öğedir; bu yüzden kimi zaman "yok sınırına" çekilse de tamamen yok edilmesi mümkün değildir (Tekin, 2001: 62).

Balkan Çiçekleri romanı, birbirine bağlı ve oldukça yoğun olaylar zinciriyle inşa edilmiş bir metindir. Romanın ana çizgileriyle olay örgüsü şu şekildedir:

Akıncılar köyünde demircilik yaparak geçimini sağlayan Hasan Usta'nın oğlu Demir, romanın başkişisidir. Hasan ve Melek çiftinin biricik oğulları Demir, çalışkan, dürüst, zeki gibi son derece olumlu özellikleri haiz bir kimse olarak tanıtılır. Bir gün Demir'in tarih ve edebiyat dersleri veren öğretmeni Mustafa, on beş günlüğüne Selanik'e gideceğini ve bu süre zarfında Demir'in derslere gireceğini söyler. Demir, öğretmenin yerine derse girdiği sınıfta, yoklama esnasında Leyla'yı görür; birbirlerine âşık olurlar. Okuldan mezun olan Demir, Selanik'e gitmek üzere yola çıkar ve güzergâh üzerindeki bir tren istasyonunda çocukluk arkadaşları Pavlina ve kardeşi Nikola ile karşılaşır. Selanik'te birlikte zaman geçirirler ve bir süre sonra Pavlina, Demir'e olan aşkını itiraf eder. Ancak Demir, Leyla'ya sadık kalarak Pavlina'nın bu aşkına karşılık veremeyeceğini söyler. Ancak Pavlina, Drama'ya gittiği bir vakitte Leyla ile buluşur; ona kendi ağzından bir mektup yazdırır ve Demir'e gönderir. Bunun üzerine Demir, Leyla'nın artık kendisini sevmediğini düşünür.

Balkan Savaşı'nın başladığı günlerde askere giden Demir, İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne katılır; cemiyetin fikirlerini benimser. Balkan Savaşı'nda memleketinin içinde bulunduğu durum onu derinden üzer. Bu yüzden gönüllü olarak savaşa katılmak ister; Kafkas Cephesi'nde görevlendirilir. Bu sırada ordunun konakladığı [Kahraman]maraş'a Leyla, öğretmen olarak tayin edilir; Demir'i bulur. Sonrasında ise gönüllü hemşire olmak ister; Erzurum'a gönderilir. Erzurum'da bulunduğu sırada hastalanır ve hayatını kaybeder. Leyla'yı kaybetmenin acısıyla köyüne dönen Demir, annesinin ölüm haberiyle bir kez daha sarsılır. Köyde bulunduğu sırada, belediye sekreteri Razboynikof ile zorla evlendirilen Pavlina ile görüşür. Pavlina, kocasının evde çete liderleriyle birlikte olduğu bir akşam Demir'i eve alır; Demir bir el bombasını dehşetli bir patlamayla çete liderlerinin oturduğu masaya fırlatır. Yaşanan patlamada hayatlarını kaybeden Pavlina ve Demir'in son nefesleriyle Makedonya'nın direnişi başlamış olur.

2.3. Kişiler/Şahıs Kadrosu

Öz bir biçimde verilen olay örgüsünden de anlaşılacağı gibi *Balkan Çiçekleri* romanının başkişisi Demir'dir. Roman boyunca olaylar Demir'in çevresinde geliştiği gibi, zaman ve mekân unsurları da onunla birlikte belirginlik kazanır. Demir *iyinin* ve *doğrunun* en güzel örneği olarak takdim edilir; vatanseverliği, idealist fikirleri, mücadeleci kimliği, çalışkanlığı, ahlak, şeref ve sorumluluk sahibi oluşu Demir'in öne çıkan hususiyetleridir. Demir'in şahsiyeti hiç şüphe yok ki onu yetiştiren anne ve baba ile şekillenmiştir. Zira köyde herkesin sevgisini, saygısını ve güvenini kazanmış olan babası Hasan Usta "merd, namuslu, cesur ve çalışkan" (Perim, 1938: 3) biri; "genç, uslu, iyi kalbli ve çok terbiyeli" (Perim, 1938: 4) olan annesi Melek ise yuvasına "dişi kurt" (Perim, 1938: 9) gibi sarılmış bir kadındır.

Romanda anlatılan 'maceralı' aşkın, "göz kapaklarında öldürücü bir güzelliği taşıyan" maşuku Leyla ise "ince, uzun, yasemin yapılı, şehla bakışlı, solgun, fakat çok zarif ve kuğu kadar ağır başlı" (Perim, 1938: 27) bir kız olarak tanıtılır.

Romanın başkişisi Demir ile yazar arasında biyografik açıdan pek çok benzerlik söz konusudur. Zira yazar da tıpkı Demir gibi Balkan coğrafyasında dünyaya gözlerini açmış; hayatı boyunca onunla aynı çileli ve buhranlı zamanları yaşamış; gönüllü olarak orduya katılmak için başvurular yapmış ve savaşı her yönüyle tecrübe etmiştir. Yazar da Demir gibi İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin fikirlerini benimsemiş; ayrıca Enver Paşa'nın talimatıyla İran'da *Ahali* gazetesini çıkarmıştır. Ancak ifade etmek gerekir ki yazar ile başkişi arasında biyografik açıdan bir hayli benzerlik olmasına rağmen Demir, yazarın roman boyunca fikirlerini dile getiren 'sözcüsü' değildir.

Balkan Çiçekleri romanı oldukça zengin bir şahıs kadrosuna sahiptir. Demir, Hasan Usta, Melek, Leyla, Pavlina gibi öne çıkan kişiler vakanın merkezinde yer aldıkları gibi olaylar zincirinin de seyrini belirler. Ancak

romanda ismi geçen şahısların tamamı sistematik bir biçimde okura tanıtılmaz; bazıları sadece isimleriyle vardır. Vaka zincirinde önemli rol oynayan başlıca kişileri şöyle sıralayabiliriz: Pavlina, Nikola, Dimitro, Nevenka, Ekmekçiyef, İvan Manulof, Mustafa Öğretmen, Şevket, Demir'in yakın arkadaşı Mürsel...

2.4. Bakış Açısı ve Anlatıcı

Bakış açısı, anlatma esasına dayalı edebî türlerde olay örgüsünün yanı sıra mekân, zaman, şahıs kadrosu gibi unsurların "kim tarafından görüldüğü, idrak edildiği ve kim tarafından, kime nakledilmekte olduğu" sorularının cevabıdır (Aktaş, 1991: 84). Anlatıcı ise "destan, masal, hikâye, roman gibi 'epik' karakterli metinlerde, sesini şu veya bu tonda duyduğumuz; gizli veya açık kimliğine tanık olduğumuz bir varlıktır" (Tekin, 2001: 18). Genel anlayış ve tanımlamaya göre üç tür bakış açısı ve anlatıcı vardır: Hâkim/İlahi karakterli, kahraman ve gözlemci.

Balkan Çiçekleri adlı roman, hâkim/ilahi karakterli anlatıcının bakış açısıyla kurgulanmıştır. Buna bağlı olarak olaylar, her şeyi bilen bir anlatıcının gözünden geniş bir perspektifle anlatılmıştır. O kadar ki her şeyi bilen bu anlatıcı, roman kişilerinin hayallerine, ne düşündüklerine ve söylemek isteyip de söylemediklerine hâkimdir:

"Ne yana baksa onun hüznü hayalini görür gibi oluyor, ne yapsa ve neylese onu düşünmekten ve düşünürken gönlünün görünmez ateşler içinde yanışını duymaktan kurtulamıyordu." (Perim, 1938: 29)

2.5. Zaman

Romanda anlatılan olaylar bir zaman zarfında yaşanır. Anlatıcı da bu olayları "bir müddet zarfında öğrenir ve nakleder." Ancak ifade etmek gerekir ki vaka zamanı ve anlatma zamanı "itibarî olmalarıyla bildiğimiz zamandan ayrılırlar" (Aktaş, 1991: 117). *Balkan Çiçekleri* romanının vaka zamanı 1900'lü yılların başı ile 1920'li yıllara uzanan zaman dilimidir. Balkan

Savaşlarıyla birlikte I. Dünya Savaşı'nın da yaşandığı bir hayli zorlu zamanlar ve bu zamanda olup biten büyük hadiseler pek çok edebî metinde konu edilmiştir.

Balkan Çiçekleri romanında, Hasan Usta ile Melek'in evlenme zamanları olan "1903 senesinin kara kışı" (Perim, 1938: 4) dışarıda tutulursa, somut bir zaman dilimi belirtilmez. Zaman unsuru daha çok "sonbahar sabahı" (Perim, 1938: 5), "Mayıs ayı" (Perim, 1938: 24) gibi daha genel ifadelerle belirlenir. Ancak romanın altıncı bölümü 1912'de başladığı bilinen Balkan Savaşı'nın anıldığı bir cümle ile başlar:

"Balkan savaşı başlamıştı. Selaniğin yağın yığın çarıklı, çizmeli, atlı, yaya... binlerce, on binlerce dolub boşalıyordu, mekteblerin hepsini kapatmışlar, önemli bir kısmını hastane haline koyarak yaşlıca çocuklara hastabakıcılığı hakkında dersler göstermeye girişmişlerdi." (Perim, 1938: 92)

Balkan Çiçekleri romanında zaman unsurunun son derece kronolojik olduğunu söylemek mümkündür. Zira eserde zaman kavramı birtakım geri dönüşler yahut ileri atlamalarla anlatılmaz. Olaylar tarihî sıralamaya uygun bir biçimde akar. Ancak A. Vardar (2017: 94) romanda anlatıcının kimi kişileri 'Bay' ve 'Bayan' şeklindeki hitap ifadeleriyle takdim etmesini "anakronizm örneği" olarak değerlendirir. Zira eserdeki tarih yanılığına dikkat çeken bu tarz hitap ifadeleri vaka zamanıyla değil; eserin kaleme alınma zamanıyla ilgili bir hususiyettir.

2.6. Mekân

Esas unsur olan vaka, kuşkusuz bir zaman diliminde yaşandığı gibi bir mekâna da ihtiyaç duyar. Bir yapı unsuru olarak mekân, vaka ve şahıslar ile etkileşim ve ilişki hâindedir. Taşıdığı birtakım özelliklerle vaka ve şahıslar arasındaki ilişkinin mahiyetini belirleyen mekân, aynı zamanda şahısların özgün yönlerini açığa çıkararak onların bütünüyle tanınmasını ve anlaşılmasını sağlar.

Balkan Çiçekleri romanında mekânın belirginleşen yönü, hiç şüphesiz ki 'vatan' oluşudur. Romanda adı geçen mekânlar hep bu yönüyle, savunulması gereken topraklar olarak anılırlar. Eserde mekân kavramı mahalle, köy, şehir, ülke sınırlarını da aşarak Avrupa'dan Asya'ya uzanan genel bir görünüme sahiptir. Romanda ismi anılan başlıca mekânlar ise şunlardır: Drama, Nevrekop, Serez, Selanik, İstanbul, [Kahraman]maraş, Erzurum, Halep, Akıncılar köyü, Avcılar, Halilbey ve Pınarbaşı mahalleleri...

Romanda adı geçen 'vatan' topraklarında bulunmuş, bir süre yaşamış ve bu mekânları çok iyi bilen yazar, canlı tasvirlerle anlatmıştır. Söz gelimi roman Akıncılar köyünün tasviriyle başlar:

"Akıncılar köyü birbirini kovalıyarak Adalar denizine kadar uzanan yeşil gölgeli yüce dağların dibine kurulmuş –kendden küçük kumandan büyük- yedi sekiz yüz evli dilber bir yurd parçası idi.

Yamaçlarından en yüksek tepelerine kadar iri çam, kestane, çınar, meşe, ceviz, fındık ve arğuvan ağaçlarıyla sıkı sıkıya bezenmiş olan bu zencirlerinik dağların koyu yeşillikleri altında -karacadan ceylana kadar- milyonlarca av hayvanı barınır; sık yapraklı ağaçlar altındaki belirsiz yarıklardan süzülerek alt taraflara doğru yuvarlandıkça çoğalan ve hızlanan buz gibi soğuk ve duru derelerin biri de Akıncılar köyünün tam ortasından geçerdi." (Perim, 1938: 3)

2.7. Dil ve Üslup

Balkan Çiçekleri, anlatma esasına dayalı edebî metinlerden olan roman türünde inşa edilmiş bir eserdir. Eserin bu yönü, onun dil ve üslup özelliklerini roman türü ve geleneği ile ilişkili bir biçimde incelemeye imkân sağlar. Bu anlamda yazarın esere yansıyan üslubu, eserde kullanılan dilin kelime ve cümle düzeyindeki özellikleri, eserin roman geleneğindeki yeri kuşkusuz dil ve üslup incelemesiyle ortaya konabilir.

Harf İnkılabından on yıl sonra yayımlanan *Balkan Çiçekleri*'nin dil ve üslup özellikleri bakımından en belirgin yönü, yazım ve noktalamanın bugün kullanılan standart dilin kurallarıyla örtüşmemesidir. Bu tabii olarak dilin zaman içerisinde geçirdiği değişimle ilgili bir durumdur. Söz gelimi, eserde yer alan bazı kelimeler bugün kullanılan şekliyle yazılmamıştır: *merd* (3), *düşüngen* (6), *dünüm* (10), *vücut* (10), *sünet* (11), *kısalatmak* (15), *sabahlayın* (16), *tönel* (23), *inadçı* (40) gibi... Bunlarla birlikte romanda *yeke* (25, 29) ve *şayak* (66) gibi Rumca kökenleri kelimeler de tercih edilmiştir. Ayrıca eserde İngilizce 'inspector' kelimesi, telaffuz edildiği biçime de benzetilerek "ispekter" şeklinde kullanılmıştır.

Kelime düzeyindeki bu farklılar gibi ses olayları bakımından da standart dilin bugünkü kurallarına uymayan sözcüklere rastlamak mümkündür. Eserde olumsuzluk eki [-ma/-me] bazı kelimelerde [-mı/-mi] şeklindedir: *olmıyor* (7), *etmiyen* (4), *aldatmıyan* (6) gibi... Dile ait bir başka biçim özelliği ise [-mak/-mek] isim fiil ekindeki yumuşama hadisesidir: *dinlemeğe* (5), *büyütmeğe* (10), *sararmağa* (44) gibi... Ancak ifade etmek gerekir ki yukarıda verilen örnekler, Harf İnkılabından sonra zamanla değişen/yerleşen birtakım kurallardır. Eserin tamamında sistematik bir biçimde görülmeyen bu tarz 'yazım yanlışları' yazarın dili kullanma konusunda özensiz olduğunu göstermez.

Balkan Çiçekleri romanının dil ve üslup özellikleri cümle düzeyinde incelendiğinde, anlatım biçimi olarak betimlemenin kullanıldığı kısımlarda uzun; diyalog kısımlarında ise kısa cümlelere rastlanır. Uzunluk bakımından çeşitlilik gösteren bu cümlelerin arasında fiil cümleleri oldukça fazladır. Dili incelikleriyle kullanan yazar, eserinde şahsi edebî zevkini de hissettiren şiir parçalarına yer vermiştir. Olay akışı içinde roman kişilerinin düşüncelere daldığı vakitlerde 'mırıldandıkları' bu şiir parçaları, aynı zamanda şair olan roman yazarının sanat ve estetik anlayışını da gözler

önüne serer. Bu şiir parçaları Fuzuli başta olmak üzere, Süleyman Nazif ve Yahya Kemal Beyatlı gibi edebiyat tarihinin güçlü isimlerine aittir.

Balkan Çiçekleri romanında XIX. yüzyılın etkin edebiyat akımı olan romantizmin etkileri hissedilmektedir. Aşk temasının yanı sıra roman kişilerinin 'iyi' ve 'kötü' özellikleriyle öne çıkması, doğa tasvirlerinin miktar bakımından fazlalığı eserin romantizm akımı etkisinde olduğunu gösteren somut örneklerdir. Ayrıca eserde, XIX. yüzyılın öncü edebiyat adamlarından olan Namık Kemal'in izleri görülmektedir. Zira vatan sevgisi, idealizm, millî mücadele ve zoraki evlilik gibi konular, roman geleneği çerçevesinde değerlendirilen eserin, yapı ve izlek açısından Namık Kemal'in tesiriyle kaleme alındığını düşündürmektedir.

Sonuç

Balkan Çiçekleri, geniş bir coğrafyada asırlar boyu hüküm süren devletin çöktüğü ve yeni kurulan devletin Anadolu'da tutunmaya çalıştığı bir dönemde kaleme alınmıştır. Eserin yayımlandığı dönem, sanatın/edebiyatın halkı bilinçlendirme konusunda bir vasıta olarak görüldüğü ve birtakım çatışmaların edebî eserlerde konu edildiği yıllardır. Teması aşk olan *Balkan Çiçekleri* de dönemin sanat ve edebiyat anlayışına uygun olarak insanları millî birlik ve beraberlik konusunda uyarmayı gaye edinen milliyetçi düşünce ile kaleme alınmıştır. Ancak ifade etmek gerekir ki *Balkan Çiçekleri*, bir öğretiyi/düşünceyi yaymak yahut benimsetmek amacıyla yazılmış bir 'propaganda' metni değildir. Zira o, dilin edebî bir biçimde kullanıldığı; olayların şahıs, zaman ve mekân unsurlarıyla anlatıldığı bir edebiyat eseridir.

Balkan Çiçekleri, şahıs kadrosu bakımından oldukça zengindir. Romanın öne çıkan kişisi Demir ile birlikte, olaylar zincirine dâhil olan yaklaşık yirmi kişinin varlığı söz konusudur. Romanda Demir ile birlikte Leyla, 'iyilik' ve 'doğruluk' örneği olarak idealize edilirlerken; Ekmekçiye, Nevenka ve Razboynikof ise 'kötülük' örneği olarak tanıtılırlar. Yayımlanma tarihi

1938 olan romanın vaka zamanı Balkan Savaşlarının ardından I. Dünya Savaşı'nın yaşandığı buhranlı zamanlardır. Romanın yapı unsurlarından olan mekân, 'vatan toprağı' oluşuyla önem ve değer kazanır. Romanda mekân kavramı Balkanlardan Anadolu'ya uzanan oldukça geniş bir görünümle ele alınır.

Edebiyat akımlarından romantizmin etkileri hissedilen roman, yapı ve izlek açısından Türk romanının ilk örnekleriyle benzerlik gösterir; Namık Kemal'in eserlerinden izler taşır. Romanda standart dilin bugünkü imla kurallarıyla örtüşmeyen kelimeler ve ifadeler olsa da dilin imkânlarından yararlanmaya özen gösterilmiş; anlatım biçimi olarak öyküleme ve betimleme tercih edilmiştir.

Kaynakça

- AKTAŞ, Şerif (1991), *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*, Ankara: Akçağ.
- BUTTANRI, Müzeyyen (2005), "Bulgaristan Türk Edebiyatı", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (2), 27-45.
- DOĞRUÖZ, V. Türkan, IŞIM, Burçin (2015), "Milli Mücadele Döneminde Bulgaristan'da Yayımlanan Ahali Gazetesi (1920-1922)", *Osmanlıdan Cumhuriyete Sosyo-Kültürel Siyasi Yansımalar*, İstanbul: Derin Yayınları, 487-511.
- KIEL, Machiel (2007), "Nevrekop", *İslâm Ansiklopedisi*, C. 33, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 54-55.
- PERİM, Ertuğrul (1966), "Kayıplar Bir Mücadelecinin Ardından", *Türk Kültürü Dergisi*, 43, 629-632.
- PERİM, Mehmet Behçet (1938), *Balkan Çiçekleri*, İstanbul: Akın.
- TEKİN, Mehmet (2001), *Roman Sanatı Romanın Unsurları 1*, İstanbul: Ötüken.
- VARDAR, Ayza (2017), "Bir Düşünce ve Eylem İnsanı Olarak Mehmet Behçet Perim (1896-1965)", *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 8, 90-99.